

In voorgaand artikel in dit blad laat Kees Floor u kennismaken met de zgn. kuyperkaarten uit de negentiende eeuw. Hierin wordt onze regio nauwkeurig in kaart gebracht met veel details. Dat was ruim twee eeuwen daarvoor wel anders. Onderstaand verhaal laat zien hoe vergissingen van de ene kaart naar de andere domweg overgenomen werden.

WIJMMENOM EN RIJNNEGOM

Kees Floor

De Alkmaarse lakenhandelaar, landmeter en poldercartograaf Gerrit Dirksz Langedijk (1561?-1623) maakte in het jaar 1603 een kaart van een groot deel van Noord-Holland boven het IJ. Met verschillende kleuren gaf hij aan hoeveel waterschapsbelasting grondeigenaren moesten betalen aan het Hoogheemraadschap van de Uitwaterende Sluizen. De Egmondon moeten zich aan de onderrand van het kaartgebied hebben bevonden. Doordat slechts een gedeelte van de kaart bewaard is gebleven (1a), kunnen we dat nu echter niet meer nagaan. De kaart werd in 1990 aangetroffen op de achterzijde van een portret van rond 1830 (1b), vermoedelijk van Jacob Cornelisz. Breet (1778-1847), *'witpapierfabriekur ter firma C. & J. Honig Breet'* in Zaandijk.

KOPIE VAN EEN KOPIE

Van de oorspronkelijke kaart uit 1603 werd vier jaar later een kleurrijke kopie gemaakt

door de vooral in Zuid-Holland werkende tekenaar en landmeter Floris Jacobsz (ca. 1582-1634). De gebieden aan de randen van de kaart in de staat waarin hij bewaard is gebleven, zijn wat vaag (Afb. 1); het is alsof er doorzichtig plakband overheen zit (1c). De Egmondon bevinden zich bij de onderrand van de kaart in het vage gebied, maar zijn er toch op terug te vinden.

Afb. 1 (volgende pagina's)

Kopie van een kaart van een groot deel van Noord-Holland boven het IJ uit 1603 door landmeter en poldercartograaf Gerrit Dirksz. Langedijk uit Alkmaar. Deze kopie werd gemaakt door tekenaar en landmeter Floris Jacobsz en dateert van 1607. Linksboven en rechtsboven de Zuiderzee, aan de onderrand de Noordzee. Bron: Beeldbank Noord-Hollands Archief (1c)

DEN

ZYDER

36

DEN BEEMSTER

DEN SCHERMEER

DE STADT PURMER EYND

Den Purmer

Den

Saen

Den

Den

Den

Castel

warder

Middelf

oost huijzen

Hobbe

de hof

Den Iem sluis

gro st huijzen

Scharde

onsve huijzen

Den

Scharde

Spenhise

Auenloren

Deurs Dorp

Ways meer

Wick

Josson

Ruiterburg

Oudekerk

Wijzen vye malicia dijk

Tou huijzen

oet Dorp

STADT ALCAMER

Bucelcar meer

den yoden tucker

Leke huijzen

Den Stormer

Aekersbier vanden

sluis

Marsker

Wijzen vanden

Kanale huijzen

Wormermeer

Wormer

Gijss

Grammer

Grammer dijk

Dea Grammer

Den Langmer

den yonnen

Hou huijzen

Commer Lincen

Castelmer

Den huijzen

Den

Veel duidelijker zien we ze echter liggen op een tussen 1871 en 1875 gemaakte kopie van de door Jacobsz gekopieerde kaart, vervaardigd door een zekere C.F. Snijders (1d). Een uitsnede uit die kaart is opgenomen als Afb. 2. Het gebied dat is weergegeven op die kopie van een kopie loopt van Baccom (Bakkum) tot Bergen. Andere dorpen of buurtschappen die de kaart vermeldt, zijn onder andere Egmond Binnen, Den Hoef (Egmond aan den Hoef) en Lijmmen (Limmen); ze liggen alle op de plek waar we ze zouden verwachten.

Met twee andere vermeldingen, Rijnnegom (Rinnegom) en Wijmmenom (Wimmenum) is echter wat aan de hand: de namen zijn verwisseld! Wimmenum ligt in werkelijkheid natuurlijk tussen Egmond aan den

Hoef en Bergen, Rinnegom tussen Egmond aan den Hoef en Egmond-Binnen.

WAAR ZIT DE FOUT?

Hoe kan zo iets gebeuren en wie is verantwoordelijk? Het verwisselen van namen die op elkaar lijken, zoals Wijmmenom en Rijnnegom, kwam in de tijd dat teksten met de hand werden gekopieerd wel vaker voor. Snijders, die rond 1873 de meest recente kaart maakte, treft geen blaam; de verwisseling is al te zien op de kaart van Jacobsz uit 1607.

Zou Langedijck in de fout zijn gegaan? Dat is mogelijk; iedereen maakt wel eens fouten. We kunnen het niet met zekerheid zeggen omdat het gedeelte van de oorspronkelijke kaart met de Egmond en erop zoek is of verloren is gegaan. Maar de

Afb. 2 Uitsnede uit een door C.F. Snijders rond 1873 vervaardigde kopie van de kaart van Afb. 1 uit 1607. Het gebied dat is weergegeven, toont de kuststrook van Bergen tot Bakkum. De aanduidingen Wijmmenom en Rijnnegom zijn verwisseld. Bron: Beeldbank Noord-Hollands Archief (1d)

kaarten van Langedijck staan goed bekend en hij woonde en werkte in de buurt, getuige ook zijn nauwkeurige kaarten van de Egmondermeer uit 1574 en (samen met zijn zoon) 1620 (2).

Ook Jacobsz geniet een goede reputatie, maar hij werkte vooral in Zuid-Holland, waar hij vanaf 1583 in dienst was van het Hoogheemraadschap van Delfland. Het lijkt het meest waarschijnlijk dat hij onbedoeld deze verwisseling op zijn geweten heeft.

Bronnen

1. Beeldbank Noord-Hollands Archief, inv.nr. a. NL-HlmNHA_560_047639_M. b. NL-HlmNHA_587_047638_M. c. NL-HlmNHA_560_1757. d. NL-HlmNHA_560_1758
2. *Caarte van de Egmonder-meer*, door Gerrit Dirksz. Langedijck, 1574; kopie door J. Zoutman uit 1642 en *De bedijkte Egmondermeer*, gemeten door Gerrit Dirksz Langedijck en Dirk Gerritsz Langedijck, 1620; Collectie Regionaal Archief Alkmaar cat.nr. PR1005093 resp. PR 1006010

